

K DOSAŽENÍ OPERAČNÍHO PŘEKVAPENÍ

Překvapení je jedním z nejdůležitějších principů vojenského umění. Analýza celé řady operací minulé války přesvědčivě dokazuje, že z nejvýznamnějších komponentů, které ve svém souhrnu určují úroveň vojenského umění velitelských kádřů, to je schopnost velitelů dosáhnout překvapení nepřítele při zahájení a v průběhu plnění bojových úkolů.

Překvapení v činnosti, jako princip vojenského umění, bylo široce používáno v operacích i v boji. V souvislosti s rozšířením rozsahu válečné činnosti a s růstem úderné i ničivé síly, palebné mohutnosti a možnosti manévru vojsk jsou následky nenadálých úderů ještě daleko efektivnějšími.

Je třeba vycházet z toho, že zabezpečit dlouhou dobu trvání faktoru překvapení je neobyčejně složité. Se zahájením bojové činnosti bude nutné počítat s tím, že nepřítel se bude snažit všemi prostředky přijmout nezbytná opatření, aby v co nejkratší době vyloučil negativní důsledky nenadálého úderu, v krátké době upravil, či změnil své původní plány, sestavu vojsk, způsoby jejich použití a převzal iniciativu.

Neočekávaná činnost vlastních vojsk umožňuje zastihnout nepřítele nepřipraveného, překvapit ho, narušit jeho plánované konání, paralyzovat snahu vést organizovaný odpor a tím si vytvořit výhodné podmínky pro bojovou činnost vlastních vojsk ke zničení nepřítele v krátké době a s minimálními ztrátami.

Tuto myšlenku je možné formulovat i jinak. Je obtížné přeceňovat úlohu a význam překvapení jako jednoho z faktorů dosažení vítězství. V tom tkví nebezpečí porážky vlastních vojsk, dopustíme-li absolutizaci přeceňování významu překvapení. Přesto si musíme uvědomit, že při pečlivé organizaci a naprostém

utajení svých příprav můžeme počítat s tím, že se nám podaří předejít nepříteli v přechodu k rozhodné činnosti, narušit jeho plánované jednání, zmocnit se iniciativy a tuto udržet, stejnými někdy i menšími silami v krátkém časovém rozmezí a s minimálními ztrátami zvítězit v boji, sražení i v operaci.

Překvapení v činnosti vojsk jako důležitý princip vojenského umění je nutno posuzovat z hlediska jeho přechodného významu, i když cesty a způsoby jeho dosažení se neustále zdokonalují v závislosti na rozvoji teorie a praxe vojenství.

Problematika dosažení **operačního překvapení** není nová. Toto bylo používáno v různých variantách v mnohých frontových i armádních operacích Velké vlastenecké války. V široké míře jej vojska využívala v útočných operacích, zvláště ve druhém a třetím období války, kdy pomáhalo zabezpečovat vedení zničujících úderů a plnění operačních úkolů v krátkých lhůtách s co nejmenšími ztrátami.

Analýza historických zkušeností svědčí o tom, že nejčastěji všechny nebo převážná část způsobů dosažení operačního překvapení byla používána v celém komplexu. Přitom prioritní úlohu měla zpravidla taková opatření, která v dané situaci co nejlépe odpovídala a zabezpečovala maximální efektivnost.

V soudobých podmínkách, kdy jsou vojska vyzbrojena prostředky hromadného ničení, vysoce přesnými zbraněmi s velkým dosahem, s rychlostí jejich použití a s vysokou bojovou pohotovostí uskupení vojsk, je mnohem v minimálně krátké době i skrytě připravit síly a prostředky k napadení a tím dosáhnout operačního překvapení.

Dosáhnout tohoto překvapení bude snahou obou protistojících stran. Proto, aby se nám podařilo oklamat nepřítel, narušit jeho zámysl a plán, vnutit mu svou vůli, je zapotřebí získat čas s cílem předejít nepříteli v zahájení aktivní a rozhodné činnosti, použití různých druhů způsobů a prostředků boje a v dosažení iniciativy při vedení bojové činnosti. Získat čas to je rozhodující prvek, bez kterého by celý komplex opatření k dosažení překvapení nemusel mít očekávané výsledky.

Mezi nejdůležitější způsoby dosažení operačního překvapení mohou patřit:

- dovedná volba směru a vedení hlavního úderu tam, kde to nepřítel nejméně očekává, zvláště v noci, za nepříznivých povětrnostních podmínek a zhoršené viditelnosti,
- využití nových nebo dokonalejších druhů zbraní, zbraňových systémů a bojové techniky,
- použití jiných než dosavadních způsobů přechodu do útoku a vedení bojové činnosti,
- změna forem palebného ničení nepřítel,
- neočekávané zasazení do sražení velkých úderných uskupení, operačních manévrovacích skupin,
- efektivní a neočekávané vysazení vzdušných výsadků, zvláště pak výsadkových úderných svazků a útvarů.

Ve všech případech budou mít značný význam v dosažení překvapení: maskování, dezinformační činnost, utajení soustředění, přesunů i přeskupení vojsk, vytváření klamných prostorů rozmístění svazků, útvarů, palebných a úderných prostředků, míst velení, široké použití klamných informací a vedení dalších maskovacích opatření, která zabezpečují klamání nepřítel.

Je nesporné, že dosažení utajení při přípravě vojsk k bojové činnosti a nena-
dállost vedení úderů na cíle a objekty nepřítele vyžadují tvůrčí operační práci
velitelů a štábů. V závislosti na konkrétní situaci je zapotřebí měnit formy, způ-
soby a přístupy k dosažení překvapení. Myslím, že úspěch při plnění tohoto
úkolu závisí na tom, do jaké míry bude správně všestranně promyšlen a přísně
zplánován celý systém opatření, zejména maskování a dezinformace. Zkušenosti
z Velké vlastenecké války i ze cvičení štábů, zvláště operačních stupňů, potvr-
zují, že překvapení je výsledkem odpovědné a tvůrčí činnosti, vynalézavosti, ale
i zdůvodněného riskování velitelů a štábů v procesu tvorby a hledání optimál-
ního rozhodnutí na operaci a jeho realizaci.

Stupeň překvapení v bojové činnosti a nakonec i její úspěch vcelku je tedy
přímo závislý na umění velitelských kádřů správně hodnotit situaci, včetně reál-
ného poměru sil a prostředků vlastních vojsk i nepřítele, na jejich schopnostech
odpoutat se od zastaralých způsobů vedení bojové činnosti a používat nové
v souladu s bojovými možnostmi zbraní, zbraňových systémů a bojové techniky.
Úspěch při dosažení operačního překvapení je do značné míry podmíněn i schop-
nostmi velitelů a příslušníků štábů hluboce znát silné i slabé stránky protisto-
jícího nepřítele, dovedně využívat ve svůj prospěch jeho nejzranitelnější místa,
s potřebným efektem neutralizovat jeho převahu a přijmout veškerá opatření
k tomu, aby byly buď úplně odstraněny nebo alespoň zeslabeny podmínky,
které napomáhají úspěchu nepřítele.

Jako jeden z nejdůležitějších způsobů dosažení překvapení v útočné činnosti
vojsk je **dovedná volba směru hlavního úderu**, při které je nutné vycházet z vše-
stranného rozboru faktorů, jež ovlivňují úspěch v operaci (vojenské, sociálně
politické, ekonomické, fyzikálně geografické i možnosti jejich změn). Volba
směru hlavního úderu je nanejvýš tvůrčím prvkem zámyslu operace a současně
i ukazatelem úrovně vojenského umění velitelů a štábů. Chceme-li dosáhnout
překvapení, musíme zvolit směr hlavního úderu tam, kde to nepřítele nejméně
čeká. Výhodné je vést hlavní úder do prostorů (na úseky), bráněné méně boje-
schopnými nebo nedoplněnými svazky, na styky nebo křídla vojsk v obraně,
tj. na slabá místa v operační sestavě nepřítele, zvláště při použití pouze kon-
venčních zbraní, ale i na takovém směru (z hlediska terénních podmínek), kde
nepřítele nejméně ze všeho očekává naši aktivní činnost. Ve svém souhrnu může
být uskutečnění těchto opatření určující pro úspěch operace.

**Použití nových zbraní a bojové techniky nebo dříve neznámých přístu-
pů k zasazení nynějších bojových prostředků** bylo v minulosti a bude i v bu-
doucnu jedním z efektivních způsobů dosažení překvapení.

Zkušenosti zvláště z minulé války i z lokálních válek svědčí o tom, že obje-
vení se nových nebo zdokonalení existujících bojových prostředků, jejich doved-
né, neočekávané a překvapivé použití v operacích, mělo v převážné většině pří-
padů rozhodující vliv na úspěch v bojové činnosti. Pokud však nejsou takové
prostředky použity s dostatečným efektem a překvapivě, mohou přinést jen díl-
čí úspěch.

**Neočekávaný přechod do útoku, nešablonovitě použití způsobů vedení opera-
ce, průlom obrany nepřítele v krátkých lhůtách s použitím výsadek-
ových útvarů ve prospěch čelně útočících vojsk, manévrová činnost OMS i výsadek-
ů v týlu nepřítele, rychlé a skrytě vykonané přeskupení sil a prostředků v průbě-
hu bojové činnosti na nové směry, jsou dalšími způsoby dosažení operačního
překvapení.**

Pro překvapivou činnost vojsk bude mít značný význam i správné zhodnocení vlastností a zvláště **terénních podmínek** jak v útoku, tak v obraně. V obraně zvláště, neboť výhodné terénní podmínky umožňují bránit prostory menšími silami a jejich část uchovat k vedení protiúderu na druhém směru (členitý terén skýtá možnosti k uskutečnění skrytého manévru, soustředění vojsk i k zahájení neočekávané překvapivé aktivní činnosti).

Důležitým faktorem dosažení operačního překvapení v činnosti vojsk je **operační maskování** jako jeden ze základních druhů všestranného zabezpečení vojsk. Ani v současných podmínkách, v době rozsáhlých možností průzkumu všeho druhu, neztrácí maskování na svém významu. Je třeba si uvědomit, že bez kvalitního a efektivního řešení tohoto problému ani neoriginálnější rozhodnutí i nové způsoby dosažení utajení přípravy a vedení neočekávaných úderů na nepřítele nemohou zabezpečit požadované výsledky.

Cílů operačního maskování můžeme dosáhnout různými způsoby a přístupy, mezi které podle mého názoru mohou patřit:

- utajení prostorů rozmístění a charakteru působení vlastních vojsk,
- demonstrační činnost, jež vytváří u nepřítele klamnou představu o možném konání našich svazů a svazků,
- imitační činnost jako prostředek navedení nepřítele na klamné prostory rozmístění našich vojsk i jejich přeskupování a na místa velení,
- dezinformační činnost, uskutečňovaná rozšiřováním klamných zpráv, které nejvíce budou zajímat nepřítele, zejména předávaných rádiovými a dalšími technickými prostředky.

Je však třeba mít stále na paměti, že všechny způsoby i opatření operačního maskování mohou dosáhnout požadovaného efektu pouze za předpokladu přísné centralizace (na základě jednotného plánu), věrohodnosti, přesvědčivosti, využití všech prostředků a s přihlédnutím k možnostem soudobých technických průzkumných prostředků nepřítele.

Jedním z rozhodujících předpokladů k dosažení operačního překvapení bude i přísné **utajení zámyslu a plánu** připravované bojové činnosti.

Důležitou podmínkou dosažení tohoto překvapení bude také **utajení vytváření úderných uskupení vlastních vojsk**, které v soudobých podmínkách vyžaduje široký komplex opatření, plánovaných na základě přesných propočtů a operačního předvídání charakteru nejbližší budoucí činnosti nepřítele. Především: je nutné mít na zvolených směrech (i na úkor druhořadých úseků) silná úderná uskupení, rychle a skrytě uskutečnit jejich soustředění a bez dlouhého zdržování ve výchozích prostorech (nebo je vůbec nezaujímat) vést rozhodné údery. Čím je vyšší úroveň umění rychle vytvářet úderná uskupení, tím je větší naděje dosáhnout operačního překvapení, zvítězit nad nepřítelem i při stejném celkovém poměru sil a prostředků.

V soudobých podmínkách je zapotřebí vidět nejen soustřeďování sil a prostředků, ale zejména **soustřeďování úsilí**. Raketové jaderné zbraně mohou vést zničující údery na značné vzdálenosti bez změny prostorů bojového rozmístění. V podmínkách použití jaderných zbraní je zdlouhavé hromadění sil a prostředků často zbytečné a dokonce i nebezpečné z hlediska zachování bojeschopnosti vojsk. Proto nabývá stále víc na významu soustřeďování úsilí na hlavním směru s využitím manévru palbou a údery. Z tohoto důvodu jak v soudobých podmín-

kách, tak i v budoucnu bude narůstat závažnost zásady soustředování úsilí spojené s mobilností, aktivností a s překvapením. Síla úderu, rychlost a překvapení má rozhodující význam. Soustředování úsilí má tedy vedle kvantitativní i kvalitativní podstatu. Do popředí bude stále výrazněji vystupovat úloha a schopnost velitelů a štábů právě v souvislosti s dovedným vytvářením i řízením činnosti úderných uskupení a se soustředěním palby a úderu na vybraných směrech s překvapením.

Utajit před nepřítelem přípravu soudobé operace je stále složitější záležitostí. Proto má zvláštní význam **umění velitelů a štábů utajit** především zámysl operace, složení úderných uskupení, dobu zahájení činnosti a zabezpečit bojeschopnost vojsk před jadernými palebnými údery, před údery vysoce přesných zbraní i průzkumných a palebných systémů nepřítele.

Všechny tyto úkoly je nutné řešit s daleko větší naléhavostí než kdykoli předtím, a to komplexním využitím všech způsobů dosažení překvapení, použitím opatření maskování a dezinformace. Při tom je zapotřebí značnou pozornost věnovat přísnému doržování spojovací kázně (zejména na rádiových pojítkách), zachování pravidel utajeného velení vojskům, demonstrační činnosti vojsk na druhořadých a klamných směrech i dovednému použití nových, pro nepřítele dosud neznámých způsobů plnění operačních i taktických úkolů.

Velení NATO při přípravě svých agresivních plánů přikládá velký význam překvapení, které podle jejich názorů bude mít prvořadou úlohu v dosažení cílů boje a operace. V bojových řádech armády USA je zdůrazněno, že překvapení může zásadním způsobem změnit poměr sil ve prospěch jedné nebo druhé strany. Cíl překvapení je rovněž stavěn jednoznačně — oklamat protivníka, zlomit jeho snahu klást odpor, zbavit ho možnosti přijímat protiopatření a tím získat iniciativu k vytvoření příznivých podmínek ke zničení protivníka, který má i převahu, v nejkratší době a s minimálními ztrátami.

Proto je zapotřebí, aby i otázky znemožnění překvapení ze strany nepřítele se staly trvalou zásadou činnosti velitelů, štábů, politických orgánů i vojsk. Cesty i způsoby splnění tohoto úkolu jsou různé, stejně tak jako způsoby dosažení překvapení.

Narůstající úloha překvapení v soudobých operacích, zvláště za použití jaderných zbraní, vyžaduje, aby byly studovány a tvůrčím způsobem uplatňovány zkušenosti z druhé světové války, zejména Velké vlastenecké války, lokálních válek a zkušenosti ze cvičení naší i bratrských socialistických armád, zvláště Sovětské armády. Rovněž bude nutné studovat a znát i poznatky ze cvičení vojsk NATO. K promyšlení a přijímání efektivních opatření k dosažení operačního překvapení je dále zapotřebí zvažovat kvalitativní i kvantitativní nárůst nových bojových prostředků, úroveň bojové pohotovosti vojsk, jejich vysokou mobilnost a technické vybavení, trvale reagovat na všechny změny ve složení a připravenosti nepřátelských uskupení.

Posuzování těchto problémů v celém komplexu může vytvořit podmínky k dosažení operačního překvapení a současně i přijímat opatření ke znemožnění nebo snížení jeho účinku ze strany nepřítele.